

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Het Urban Future-project

Scholten, H.E.

Citation

Scholten, H. E. (2016, November 16). *Het Urban Future-project*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/44248>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/44248>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/44248> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Scholten, H.E.

Title: Het Urban Future-project

Issue Date: 2016-11-16

Postludium

In het onderzoek heb ik mij gericht op de vraag *welke invloed chaos, fragmentatie en entropie mogelijkwijs hebben op de leefbaarheid van de zich razendsnel ontwikkelende verstedelijkende wereld en is er een verband tussen chaos en fragmentatie enerzijds en leefbaarheid anderzijds. Meer specifiek: hoe kan ik de aard van dat verband verbeelden?*

Chaos, fragmentatie en entropie beschouw ik als productieve krachten. In het onderzoek heb ik manieren ontwikkeld om dit perspectief in te brengen in het discours over verstedelijking. Ik heb in mijn werk geëxperimenteerd met manieren waarop ik de aanname van chaos, fragmentatie en entropie als productieve krachten in het proces van verstedelijking kan communiceren.

De wijze waarop chaos, fragmentatie en entropie in mijn eigen werk productief zijn gemaakt, en de wijze waarop deze krachten vervolgens door de beschouwer 'esthetisch' ervaren kunnen worden, mag gezien worden als een metafoor voor de potentie van chaos, fragmentatie en entropie voor de leefbaarheid en sociale cohesie in een verstedelijkende wereld. Het argument dat aspecten van chaos, fragmentatie en entropie in de context van het archief essentieel zijn voor de vitaliteit van dat archief, vormt een integraal onderdeel van het artistieke vertoog.

Literatuuronderzoek leerde mij dat chaos, fragmentatie en entropie algemeen als inherent aan onze verstedelijkende wereld worden beschouwd, een stellingname die correspondeert met mijn eigen observatie. In mijn dissertatie zoek ik aansluiting bij perspectieven waarin deze aspecten niet enkel als onvermijdelijk, maar vooral ook als productief worden opgevat. Met andere woorden: ik betoog dat er een aantoonbaar en noodzakelijk verband is tussen enerzijds de leefbaarheid van de stad en de vitale sociale cohesie en anderzijds chaos, fragmentatie en entropie.

Het artistieke deel van het onderzoek, het *Urban Future*-project, is gericht op de vraag: *is het mogelijk om dit veronderstelde verband tussen leefbaarheid van de stad en chaos, fragmentatie en entropie zichtbaar te maken in een beeldend, artistiek vertoog en zo ja, hoe?* Daarmee is het onderzoek tegelijk een kritische reflectie op de condities van een specifieke kunstpraktijk en op het maakproces. In mijn onderzoekstraject heb ik onderzocht hoe ik bestaande (theoretische) interpretaties en analyses ten aanzien van de leefbaarheid van de verstedelijkte wereld, met haar inherente chaos en entropie, zou kunnen verrijken door middel van mijn beelden en daarmee nieuwe inzichten zou kunnen toevoegen. Hierbij stond de fysieke en mentale *ervaring* van de verstedelijking en de reactie daarop centraal.

Dit onderzoek vindt zijn voorlopige conclusie in de tentoonstelling in de galerieruimte van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten (KABK) in Den Haag, ingericht ter gelegenheid van mijn promotie. In de tentoonstelling laat ik zien welke stappen er tijdens het onderzoek gezet zijn en hoe de werken in hun onderlinge relatie hun beslag hebben gekregen binnen het kader van de onderzoeksvraag:

1. Structurele benadering

In het werk *Urban Future Iran #2* (2003-2007) zijn de ingelijste foto's opgehangen in een dwingend raster. Het raster ligt als het ware over een rommelige 'onaffe' wereld en

verdeelt deze in gelijke parten. De bedoeling ervan is het publiek een structuur aan te bieden om een overzicht te krijgen van de gebieden die ik had bezocht. Ik wilde met dit werk de massaliteit van de stedelijke ontwikkeling laten zien en inzicht geven in de 'wandelingen' die ik gemaakt had in die steden. Mijn zoektocht wordt zo ook de zoektocht van de beschouwer. Omdat er geen hiërarchie in de beelden is aangebracht, is er een grote persoonlijke vrije keuze bij het beschouwen. De enige hiërarchie is de structuur (en de macht) van het raster die in schril contrast staat met dat wat op de beelden te zien is. Het werk is een neerslag van het besluit om als beeldhouwer 'intuïtief' te kijken in de chaotische ruimten van steden en de condities voor leefbaarheid fysiek te onderzoeken. Dit is een duidelijk andere aanpak dan die van theoretici en planologen die hun denken richten op de wereldwijde verstedelijking.

2. Generieke blik

In de tentoonstelling bij Huis Marseille waren enkele van deze grote foto's te zien in combinatie met een sculptuur in de vorm van een tafel met foto's. De situatie in het atelier was hier nagebootst. Door de grote hoeveelheid foto's die met eenzelfde blik en van gelijkaardige ruimten op verschillende plaatsen in de wereld gemaakt waren, ontstond een generiek beeld van de hedendaagse verstedelijking. Ik kwam tot de observatie dat chaos, fragmentatie en entropie ontwikkelingen zijn die als een conditie geaccepteerd moeten worden, zoals ook het Ghent Urban Studies Team (GUST) in het boek *The Urban Condition, Space, Community and Self in the Contemporary Metropolis* stelt. De implicaties van deze gedachtegang wierpen genoeg vragen op om een onderzoek te starten. Vragen over wat de waarde van een/mijn fotoarchief is; wat chaos, fragmentatie en entropie kunnen betekenen voor de leefbaarheid in de stedelijke wereld; en hoe dit verder in beelden uit te werken. De resultaten van dit onderzoek zijn niet alleen deze dissertatie maar zeker ook de afzonderlijke kunstwerken en de tentoonstelling als geheel.

3. Archiveren

Vanuit de gedachtegang dat chaos, fragmentatie en entropie als conditie geaccepteerd moeten worden is het werk *Urban Future #6* (2013) ontstaan. De in hoofdstuk 3 beschreven collageachtige manier van werken in dit werk is een reactie op de oneindige chaos en het knip- en plakwerk in de verstedelijkte wereld. Het geeft eveneens een beeld van mijn omgang met mijn archief. Zoals ik beschreven heb muteert mijn archief constant en zal het nooit voltooid zijn. Het is, als verstedelijking, een 'organisch' rizomatisch groeiende conditie. Deze groei wordt niet gestuurd door economische krachten maar door inhoudelijke en praktische mogelijkheden. Het weerspiegelt de omgang met chaos, onoverzichtelijkheid, de steeds in beweging zijnde, onaffe en niet geplande invloed van entropie.

4. Chaos als productieve kracht

Hieruit voortkomend ben ik in mijn werk verder gaan zoeken naar een ander begrip van de fysieke ervaring met een nadruk op de (on-)mogelijkheid van kadrering. Hierbij had ik te maken met belangrijke elementen zoals: twee- en driedimensionaliteit, illusie en tastbaarheid, harmonie en disharmonie, fragmentatie en eenheid. Door het inzetten van glas, staal, hout etc. in combinatie met fotografische beelden werd het noodzakelijk bij de sculpturen nog meer te gaan 'onderhandelen' met de verschillende materialen.

Urban Future # 7 (2016), nu in de Galerie van de KABK voor het eerst geëxposeerd, is niet van tevoren ontworpen. Het is ontstaan uit mijn 'onderhandeling' met de gebruikte materialen. Anders dan in de eerdere werken met de rasters is hier het raster opgebroken en aangetast; de macht van zijn strengheid is verloren gegaan. Door de stapeling van de foto's dekken ze elkaar gedeeltelijk af en is het oorspronkelijke kader niet meer zichtbaar. Het zijn de details in de foto's die nu belangrijk zijn geworden. De stalen constructie die gebaseerd is op de lengte van de afzonderlijke delen (250 centimeter) is tijdens het werkproces aangepast. Sommige delen zijn gekanteld en/of opengewerkt. De glazen platen, die pas in de ruimte hun definitieve plaats kregen, weerspiegelen delen van het plafond dat uit een raster van glasplaten bestaat, maar ze kaderen ook delen van foto's. De stapelingen van de glasplaten hebben invloed op het gekadreeerde beeld; de in stukken gezaagde houten lijsten geven blijk van de onmogelijkheid van het kaderen maar ze steunen de (onaffe) stalen constructie. Ze zijn 'gemuteerd' en hebben een nieuwe functie gekregen.

Het is een constructie die tegelijkertijd een deconstructie is.⁶⁸ De sculpturale eigenschappen van dit werk benadrukken het sculpturale karakter van de andere werken in het archief. Ze vestigen bijvoorbeeld de aandacht op de materiële aspecten van *Urban Future #6* en de oudere rasterwerken.

In de tentoonstelling gaan de werken ook op een andere manier een relatie met elkaar aan. Door de ritmes in de verschillende beelden als gevolg van fragmentatie, herhalingen en stapelingen reageren de beelden op elkaar. Daarmee sturen ze in de tentoonstelling het kijkgedrag van het publiek. *Visuele* en *tactiele* avonturen die buiten bekende paden treden worden mogelijk.

5. De bijdrage aan het debat over de verstedelijkte wereld

We leven in een wereld waarin een toestand van chaos, fragmentatie en entropie, van het onvoltooide, mensen en gemeenschappen ertoe brengen om voortdurend te *onderhandelen*. Deze onderhandeling is de voorwaarde om betrokken te blijven bij de eigen leefomgeving en om tot zelfontplooiing te komen.

Door mij in mijn werk te concentreren op de potentie van fragmentatie, herhaling en stapeling en die als methode of als artistieke strategie toe te laten in het maakproces, heb ik, zo is mijn overtuiging, zonder illustratief te zijn nieuwe inzichten *verbeeld* in chaos, fragmentatie en entropie als productieve krachten en in het verband tussen deze krachten enerzijds en de toenemende mondiale verstedelijking anderzijds. Dit verband maak ik in mijn artistieke werk ervaarbaar, zowel fysiek als mentaal. Zo hoop ik met een nieuwe vorm van denken en verbeelden een bijdrage te leveren aan het debat over de verstedelijkte wereld.

⁶⁸ Ik heb bij het maken vaak gedacht aan Robert Smithson's werk *Hotel Palenque* (1969). Hij onderzoekt hier met video en foto's de staat van een hotel in Mexico en geeft commentaar bij zijn observaties. Het hotel is tegelijkertijd in staat van afbraak en herbouw en in 'onderhandeling' met zijn geschiedenis en toekomst. Zie: <https://vimeo.com/152594002> <geraadpleegd op 3 juni 2015>.

